

GLASNIK

AUSTR. KRŠČ. TOBAČNE DELAVSKE ZVEZE

Št. 24.

V Ljubljani, dne 14. junija 1918.

Leto XI.

Izhaja vsak petek

Uredništvo:
Kopitarjeva ulica 8

Naročnina znaša:
celoletna . . K 4—
pololetna . . K 2—
šestmesečna . . K 1—

Posamezna številka
stane 10 vin.

Najskrajnejša izraba delovne moči.

Industrijski krogi zadnje čase sem vedno bolj povdarjajo, da bodo zahtevali po vojski od delavca veliko več dela, kakor so ga dozdale. Stotisočero najboljših delavcev ne bo prišlo več nazaj, drugi se bodo pa vrnili z oslavljenimi močmi. Primanjkljaj naj se pokrije z večjo izrabo človeškega dela, kar je pa le mogoče, če se izvede »znanstveno obratno vodstvo«, ki ga je bil uvedel ameriški inženir Friderik W. Taylour.

Taylour prenaša znanstvena načela tehnike na človekovo delo. Delujoči človek more z dobičkom delati le, če izrabi popolnoma svoje razpoložljive moči, da doseže najvišjo mero dela. Načelo se tiče tako delavcev, ki strežejo strojem, kakor tudi dninarjev. Da se doseže najvišja množina dnevnega dela, mora voditelj uvesti za vsaki način dela znanstveni način, ki nadomesti stari delovni običaj. Temeljem znanstvenega študija izbere primerne ljudi, si jih izšola in jih izuri. Pred vsem mora dati vsakemu posamezniku tak prostor, ki odgovarja njegovim nagonom in sposobnostim.

V svoji knjigi »Načela znanstvenega vodstva obrata« navaja Taylour več zgledov. Neki prvovrstni delavec, ki je zaslužil prej na dan 1.15 dolarja pri nakladanju 12.5 tone (12.500 kg) surovega železa, je dvignil svojo delavno množino na 47 ton, ko se je izučil pod smotrenim vodstvom in nadzorstvom svojega dela. Da ga vzpodbude, so mu povišali dnevni zaslužek na 1.85 dolarjev. Ker noče doseči Taylour le največjega napredka delojemalčevega, marveč tudi delodajalčevega, se ne more v tem slučaju trditi z gotovostjo, da delodajalec manj pridobi, kakor delojemalec. Delavec je povišal svoje delo za skoraj 300 odstotkov, a njegov zaslužek se je zvišal le za 60 odstotkov. Oba: delodajalec in delojemalec, tako pravi Taylour, zasledujeta smoter, da izrabiti svoje sposobnosti v svoje skupne koristi. Le mimogrede omenjamo, da je dosegel v skupini nakladalcev 8 mož surovega železa le eden omenjeno množino železa; od 75 delavcev je bilo teh osem najboljših. Kakor nakladanje železa se lahko poviša množina vsakega dela s skrbno premišljenim nadzorstvom in s primernim orodjem vsako delo:

na primer kopanje zemlje, noša mavca in kamenja. Tako obratovanje poskuša nadomestiti stare navade, po katerih se je delalo na lastno pest in po lastni volji, s sistematičnim delovnim načinom, ki temelji na gotovih zakonih.

O prvovrstem delavcu, ki je stregel že več let stroju posebne vrste, piše Taylour, da lahko svoje dosedanje delo večkrat poviša. Najnatančnejše se doseže čas, ki ga mož potrebuje, da izdela posamezni del. Brzine in moči napetosti, kakor tudi čas, ki ga potrebuje, da spravi surove kose v stroj, se natančno zapiše.

Taylour uporablja zdaj tudi na stroj načela znanstvenega obratovanja. S pomočjo izračunanih števil se poizvejo skrbno razmere med značilnimi lastnostmi stroja in dela, ki se mora izvesti: moč pri različnih brzinah in kolikokrat se stroj zasuka. Zobčasta kolesa in jermenje se tako spremeni, da teče stroj z najugodnejšo brzino. Orodje in hitro se sukajoča žica se nato spremene v primerno obliko in se izdela nato posebnemu stroju računska naprava, ki navaja natančno brzino, v kateri je mogoče najhitreje izvesti delo. Po izvedenih pripravah in z uporabo znanstvenih obratnih načel se nato skrči delovna doba. Taylour povdarja, da prehod od pravil ročnega dela v obrat po znanstvenih načelih ne zahteva le proučevanju primerne časa za izvedbo posameznih del, marveč se mora tudi popolnoma preosnovati nazor delavcem o njih stališču nasproti delu in delodajalcu. Izboljšanje strojev, natančno proučevanje primernih delovnih dob z uro se lahko hitro izvede, ni pa mogoče tako hitro doseči spremembe dušnih nazorov in starih navad delavcev.

Omenjamo, da se je uvedel Taylourjev znanstveni način že v velikih ameriških obratih, poskusi se polagoma uvajajo tudi v Evropi, zato se morajo posebno delavske strokovne organizacije pečati z njim.

Med brati in sestrami.

Idrija. Brezštevilokrat se je že prosilo in zahtevalo za uradništvo zmožno slovenščine, a do sedaj je vse skupaj bob v steno; obratno, pošiljajo nam uradništvo ne le trdih Nemcev, ki niso zmožni besedice slovenščine, marveč še drugoverce: protestante in jude. Pač moramo najodločnejše protestirati, ker so postavili za nad-

zornika naše dece protestanta. Naša direkcija ima pravico, da nastavi nadzornika šoli, katero sama vzdržuje, izmed svojega uradništva. Gospodu dvornemu svetniku Billeku se je pa zdelo umestno zbrati si za to mesto protestanta. Take stvari se počenjajo z nami! Kaj izboljšanje položaja delavstvu! Zadovolji se ti, moderni suženj, da smeš tlačiti zemljo in si ogrevati svoje trudne kosti na solncu. Take stvari se uganjajo z nami rudarji. Ali smo res brezpravni? Kje je pravica? Molči, trpi in strdaj, to je po mnenju gospode za nas, če si pa drzneš samo prositi, si izdajalec domovine. O, res blaženi časi so to za delavca. Gospodje, ki ste kompetentni temu od pomoči, usmilit se nas, rešite nas tujega uradništva z že davno pokoj zaslužnim birokratom dvornim svetnikom Billekom na čelu.

Podpora invalidom in njih svojcem.

Sedanja svetovna vojska nam je dala mnogo invalidov, toda še večje je število vdov in sirot v vojski padlih ali vsled vojske umrlih. Invalidi so nekateri postali vsled zadobljenih ran za delo popolnoma nezmožni — odnesli so z bojišča zgolj svoje življenje — drugi so sicer za gotova dela še sposobni, vendar pa se jim je pridobitna zmožnost zmanjšala, nekaterim več, drugim manj. Vdove in sirote so vsled smrti moža, odnosno očeta zašle v bolj ali manj obupen položaj. Zgubile niso le moža ali očeta, temveč v njem tudi svojega vzdrževalca, svojega rednika. Vsi ti so navezani sedaj na tujo pomoč! Država se tega zaveda. Že po starejših postavnih določilih je bilo določeno, da se mora skrbeti za invalide ter vdove in sirote v vojski padlih vojaških oseb. Tozadevne preskrbine so sicer razmeram, v katerih so bile določene, odgovarjale, za sedanjo draginjo so pa veliko prenizke. Treba je bilo temu od pomoči. Doseglo se je deloma to, in sicer na eni strani s privatnimi zbirkami, z darežljivostjo dobrih ljudi, na drugi strani z različnimi državnimi podporami in prispevki. Država je pred vsem spremenila določilo postave iz leta 1912 o državnem prispevku za preživljanje svojcev vpoklicanih, ki je določala, da imajo svojci v boju padlih ali vsled vojske umrlih ali pogrešanih oseb pravico do državnega prispevka za preživljanje samo 6 mesecev po smrti,

odnosno naznanjeni pogrešitvi, ter odredila, da se z ozirom na to, da je prispevek za preživljanje svojcev navadno večji kot državna preskrbnina vdovam in sirotam, tisti izplačuje tem osebam ne samo 6 mesecev po smrti, temveč ves čas vojske in še 6 mesecev po dokončani vojski. Invalidom in svojcem, ki niso imeli pravice do prispevka za preživljanje, je država dovolila s cesarsko naredbo z dne 12. junija 1915, drž. zak. št. 162, posebne letne državne podpore.

Te podpore pa so bile nizke in kmalu se je pokazalo, da jih je treba zvišati. To je storila država z zakonom z dne 28. marca 1918, drž. zak. št. 119. Ta zakon ima v glavnem sledeča določila:

Do podpore upravičene osebe.

Do državne podpore imajo pri dokazani potrebi sledeče osebe pravico:

a) moštvo avstrijskega državljanstva, ki je zgubilo vsled vojaškega službovanja tekom sedanje vojske najmanj 20 odstotkov na zmožnosti izvrševati svoj poklic in je vsled tega deležno invalidne penzije;

b) svojci takega moštva;

c) preostali po takem moštvu, ki je padlo pred sovražnikom ali bilo pogrešano ali umrlo vsled vojnih poškodb ali bolezni, povzročenih s tem službovanjem.

Za svojce pod točko b) smatra postava: zakonsko ženo, zakonske in nezakonske otroke, zakonskega očeta, starega očeta, zakonsko in nezakonsko mater in staro mater, dalje zakonskega očeta in nezakonske matere.

Kot preostali pod c) so v zmislu postave mišljene sledeče osebe: vdova, zakonske ali pozakonjene sirote, nezakonske sirote, zakonski oče in stari oče, zakonska ali nezakonska mati in stara mati, dalje zakonski oče nezakonske matere.

Pogoji, pod katerimi se podpora dovoljuje.

Državna podpora se dovoljuje samo:

1. dokazano potrebnim; za potrebne je smatrati one osebe, kojih preživljanje bi bilo brez podpore v nevarnosti. Pri tem

pa se ni ozirati samo na hrano, stanovanje in obleko, temuč tudi na stroške zdravljenja in pri otrocih na stroške vzgoje. Pri invalidih je potreba dokazana že tedaj, če se njegovim svojcem državni prispevek za preživljanje izplačuje tudi naprej.

2. Svojcem in preostalim le tedaj, če nimajo pravice do nadaljnjega izplačevanja prispevka za preživljanje.

Izmera podpore.

Višina državne podpore se ravna po tem, za koliko odstotkov se je invalidu zmanjšala delazmožnost in po kraju, kjer je imel invalid, odnosno in vojski padla ali vsled vojske umrla oseba svoje redno stanovišče pred vpoklicem. Tako je najvišja podpora določena za mesto Dunaj, potem pridejo druga večja mesta in nazadnje kraji na deželi. To razliko je napravil postavodajalec vsled tega, ker je življenje po večjih mestih veliko dražje kot po krajih na deželi. Pri nas spada samo Ljubljana med ona mesta, za katere je določena nekoliko višja podpora, vsa druga mesta so enaka krajem na deželi.

Državna podpora je določena za osebo na mesec v sledečih zneskih:

A. za invalide, in sicer:

a) pri polni nezmožnosti za delo, pri onih z rednim bivališčem v Ljubljani 81 K, pri vseh drugih pa 72 K;

b) pri 60 do 100 odstot. zmanjšani delazmožnosti 54 K, odnosno 48 K;

c) pri 40 do 60 odstot. zmanjšani delazmožnosti 45 K, odnosno 42 K;

d) pri 20 do 40 odstot. zmanjšani delazmožnosti za vse enako 30 K.

B. za svojce invalidov:

a) pri polni nezmožnosti invalida za delo, Ljubljana 54 K, drugi kraji 48 K;

b) pri 60 do 100 odstot. zmanjšani delazmožnosti invalida 54 K, odnosno 48 K;

c) pri 40 do 60 odstot. zmanjšani delazmožnosti invalida 45 K, odnosno 42 K;

d) pri 20 do 40 odstot. zmanjšani delazmožnosti 30 K za vse enako.

C. za svojce umrlih, padlih ali pogrešanih oseb:

za one s stalnim bivališčem pred vpoklicem v Ljubljani 54 K, v krajih na deželi 48 K.

Svojcem in preostalim, ki so živeli neposredno pred vpoklicem z vpoklicanim v skupnem gospodarstvu, potem na vsak način zakonski ženi in zakonskim otrokom gre zgoraj označena podpara v polni izmeri, vsem drugim pa samo v oni višini, v kateri so bili od vpoklicanega (sedaj invalida) v resnici podpirani. Svojci in preostali, ki so z vpoklicancem živeli v skupnem gospodarstvu, pa so sedaj ostali popolnoma sami in so za delo nezmožni, imajo pravico do državne podpore v dvojni izmeri, če je invalid, ki jih je poprej vzdrževal, za vsako delo nesposoben. Podpora vsem svojcem ali preostalim, ki so poprej živeli v skupnem gospodarstvu, ne more skupaj znašati več kot šestkratni znesek, ki je za eno osebo določen. Pri tem se penzija invalida ne sme vpoštevati.

Kje je prositi za državno podporo?

Osebam, ki so uživale državno podporo po cesarski naredbi iz leta 1915, se po novem zakonu zvišana podpora nakaže uradoma. Takim osebam tedaj ni treba delati nove prošnje. Kdor do sedaj še ni užival podpore, pa ima v smislu zgoraj navedenih določil pravico do nje, mora vložiti prošnjo in sicer pri županstvu občine, kjer ima svoje redno bivališče. Za vlaganje prošnje se dobe pri županstvu posebni obrazci, kateri se izpolnijo in potem odpošljejo po županstvu c. kr. okrajnemu glavarstvu, da jih pregleda, in če niso pravilno napravljeni, izpopolni in potem predloži pristojni okrajni komisiji za preživljanje svojcev vpoklicancev. Tako prošnjo lahko vloži dotična vojaška oseba sama, njegovi svojci, preostali ali njen zastopnik. Prošnje za podpore, ki se ne vložijo tekom enega leta, potem ko dobila dotična vojaška oseba invalidno pokojnino, mora komisija za preživljanje brez nadaljnega postopanja zavrniti. Vse vloge za dovolitev podpore, priloge, zapisniki itd. so proste kolkov, pristojbin in poštne.

Henrik Conscience:

Hugon pl. Craenhove.

Povest grofa Hugona pl. Craenhove in njegovega prijatelja Abulfaragusa.

V Lüttichu smo preživeli mirno nekaj let. Oče me je uvajal v arabske vede: glavni sta bili zdravilstvo in zvezdoznanstvo. Slave, ki jo je užival moj oče v Siriji, je bil deležen tudi tu: ozdravil je veliko plemenitavev. Rekli so mu bogati zvezdoslovec Abulfaragus. Sreča mojega očeta je seveda vzbujala zavist in nevoščljivost; naenkrat se je govorilo o njem, da je čarovnik. Judje so ga posebno sovražili in obrekovali, ker jih je jezilo njegovo spreobrnjenje, a naši mogočni prijatelji in bolni vitezi in prelati so potrebovali njegove pomoči in batí se nam ni bilo nobenih nevarnosti.

Rimski papež je razpošiljal takrat pisma, ki so pozivala viteze in meščane proti Turkom na vojsko. Na vseh trgih, zbirališčih in cestah so pridigovali papeževi odposlanci sveto vojsko. Goreče, z ganljivim glasom, solznih oči so opisovali, da

teče v Palestini kri kristjanov v potokih in da Saraceni vsak dan sramote z zaničevanjem in z roganjem Odrašenikov grob. Govorili so večkrat o Zveličarjevem trpljenju in pripovedovali, kako ga je hudobni prokletstva vredni rod, tako so rekli judom, mučil in križal. Ne boste se čudili, da so naši sovorniki glasno godrnjali, kadar so poslušali take propovedi. Pričelo se je v Lüttichu med prebivalstvom in številnimi judi, ki so tam stanovali, hudo sovražstvo; položaj je postajal celo nevaren. Ne enkrat, večkrat se je reklo, da zagreše judje skrivaj veliko zlodejstev. Če je bil kdo umorjen, so dolžili obrezance umora. Krivično je sicer zamenjavati pravične s krivci, le pripoznajmo, da so zagrešili nekateri judje v svoji zablodi zlodejstev, ki so upravičevala sovražstvo.

Tak je bil položaj, ko se je že propovedovala križarska vojska in se je pojavila v Evropi nevarna bolezen. Lüttich ni spadal med tista mesta, zahteval je najmanj žrtev. Nadloga je bila zelo podobna jutranji mgobam ali Lazarjevi bolezni, a bila je še hujša. V Lüttichu so ji rekli leprozija. Kogar je pograbila, mu je pričelo srce močno biti; mrzli pot mu je izstopil na ce-

lem telesu; obraz in vsa koža je dobila upadlo in rumeno barvo, čez dve uri je bil ves posejan z modrimi lisami, ki so se spremenile drugi dan v trde otekline, iz katerih so nastale kmalu odprte, neozdravljive gnojne rane.

Večina ljudi, ki so oboleli na tej bolezni, je umrla v nekaterih dneh, drugi so živeli cele mesce v strah svojih sotovarišev. Najstrašnejše te bolezni je, ker se lahko naleze. Mislili so celo, da prenese pogled na kugino hudo bolezen ogledalca. Bodisi že kakorkoli, resnica je, da je sprejel tisti, ki je stisnil roko svojemu prijatelju, smrt od njega; kdor je šel v stanovanje kakega obolelega ali se je dotaknil obleke ali robca leprozita, je bil drugi dan pokrit z oteklina, celo denar je razširjal bolezen.

Ni mogoče popisati strahu, ki se je polastil vseh src, ko je pričela razsajati kuga. Vsa vrata in okna so bila zaprta. Nobene žive duše nisi videl na cestah. Lüttich je izgledal nekaj dni kakor mesto, v katerem ne prebiva ne žival, ne človek. Našega očeta ni bilo cele dni domu. Z znanimi mu zelišči namazan je delil pomoč in tolažbo v hišah judov in kristjanov. Po-

Pristojna oblastva.

O prošnjah glede podelitve državne podpore odločajo okrajne komisije za preživljanje svojcev vpoklicancev. Odločbe, s katerimi se je prošnja za državno podporo zavrnila, morajo biti vedno utemeljene in pisмено dostavljene. Proti odločbi okrajne komisije je dopustna pritožba na deželno komisijo za preživljanje. Pritožba se mora vložiti tekom 60 dni po sprejemu odločbe, in sicer potem okrajne komisije. Stranki, ki se hoče pritožiti, je dovoljen vpogled v tozadevne spise. Odločba deželne komisije je končno veljavna. V slučajih, v katerih odloča deželna komisija v prvi stopinji (mesto Ljubljana), je proti odločbi deželne komisije v roku 60 dni dopustna pritožba na ministrstvo za deželno brambo.

Kdaj se državne podpore ustavijo?

Državne podpore se bodo izplačevale v splošnem toliko časa, dokler se preskrba svojcev zaostalih ne uredi z novim zakonom. Posameznim osebam pa se ustavi državna podpora v sledečih slučajih:

1. če izgubi podpiranec avstrijsko državljanstvo;
2. če se zdravje invalidu toliko zboljša, da njegova zmanjšana delazmožnost ne dosega več 20 odstot.;
3. če izgubi podpiranec pravico do invalidne pokojnine;
4. če odpade potreba podpore;
5. če podpirana oseba umre;
6. če se vdova ali kaka druga podpiranka omoži;
7. če je podpirana oseba bila kaznovana in zgubi s tem tudi pravico do penzije;
8. če se ji naknadno pripozna prispevek za preživljanje svojcev vpoklicancev.

Spremembe razmer podpirancev.

Vse bistvene spremembe podpirancev tako v osebnih kot v gospodarskih razmerah mora občina rednega bivališča takoj naznaniti predsoječemu političnemu

oblastvu. To oblastvo pa mora tudi samo zase paziti na eventualne spremembe in jih takoj naznaniti pristojnemu oblastvu.

Okno v svet.

Bankovci po 5 kron. Avstro-ogrska banka proučava izdajo novih bankovcev ter misli tudi na bankovce po 5 kron. Vedno več in več je papirnatega denarja.

Državni dolгови. Nemški in madžarski politiki in finančniki dobivajo počasi, a vedno huje sive lase. »Vzdržati do skrajnosti« jim gre že za nohte. Danes je v prometu že okoli 22 milijard bankovcev, zlatega pokritja pa je komaj za nekaj sto milijonov kron. V prometu je torej desetkrat več bankovcev, kakor jih prenaša zdravo, solidno gospodarstvo. Pred vojno so bili bankovci kriti vsaj s 50 odstotki zlata. Danes o pokritju skoraj ni mogoče govoriti. Avstro-Ogrska ima danes okoli 75 milijard kron dolga; koliko ga ob koncu vojne?! Od 75 milijard kron dolga odpada že danes okoli 50 milijard na našo, avstrijsko državno polovico, in znašajo obresti 2,8 milijard kron na leto. Leta 1913 se je plačevalo za vse davke in državne pristojbine v vsej Avstriji okoli 1,6 milijard kron. Ako bi ostali vsi dohodki in izdatki neizpremenjeni, bi morali zvišati zdaj vse davke in državne pristojbine na 250 odstotkov, torej jih zvišati in povečati za dvainpolkrat toliko, kolikor so znašali pred vojno. Toda po vojni bodo dohodki manjši, izdatki pa večji. Najmanj 400 do 500 milijonov kron na leto bo treba plačati za vzdrževanje vojnih invalidov, za pokojnine vdovam in sirotam itd. Tako je gotovo, da bo treba zvišati dosedanje davke in državne pristojbine najmanj na 300 odstotkov. V slovenskih pokrajinah (brez Primorja) se je plačalo pred vojno za vse davke in pristojbine letno okoli 60 milijonov kron, to je 50 K na osebo. Po vojni bi morala plačati vsaka oseba (!) po 150 kron!!! Kam plovemo? Kakšna je naša bodočnost, ako se grozeča katastrofa ne odvrne ali vsaj izdatno ne zmanjša?

Zvišanje cen za klavne prašiče. V bodoči dobi za klavne prašiče se bodo cene zvišale približno za polovico lanskih cen za klavne prašiče. Dotični predlog leži še sicer pri c. kr. poljedelskem ministrstvu na Dunaju, vendar pa je brezdvomno, da bo ministrstvo temu predlogu ugodilo. Zato naj rejci rede kar največ prašičev za zakol ter se naj ne omeje le na rejo za lastno potrebo. Po deželi je razširjeno napačno mnenje, da za plemenske prašiče ni maksimalne cene. Še danes je v veljavi ukaz c. kr. deželne vlade z dne 7. avgusta 1916, glasom katerega so pujski v starosti do treh mesecev plačevati po 8 do 12 K kilogram žive teže, h kateremu znesku se sme pribiti pri prašičih za pleme še 25 odstotkov. Opozoriti je treba na to dotičnike, ki prodajajo plemenske prašiče za naravnost nezaslišane cene, dasi se mora priznati, da so stare maksimalne cene res prenizke. Naj bi bili ljudje sami toliko pametni, da bi zatrli nečuvstvo navijanje cen pri plemenskih prašičih na ta način, da bi jih ne plačevali po naravnost neizmernih cenah.

Kako poceni je v Švici in v Pragi. Pri nas pada vrednost denarja od dne do dne; v zameno za drugo blago dobiš morda še tupatam kaj malega, če hočeš blago plačati z denarjem, pa ga ne moreš preplačati. Priprost obed — pišejo »Narodni Noviny« — s koščkom govedine, ki je pred vojsko veljal komaj 1 K 50 v., velja danes v Pragi 24 K. Košček govejega mesa v omaki stane 4 K, goveje meso s prikuho 6 K, goveja pečenka v smetanovi omaki 11 K, telečje koleno 12 K, telečje ledice 8 K, guljaš 6 K 50 vin., špinača z jajcem 3 K 50 vin., salata z jajcem 2 K, salata iz kumar 3 K, svinjski paprikaš 10 K, 3 jajca na masti zmešana 6 K, vrček piva 1 K 40 vin. Tako moraš potrošiti le za hrano v Pragi na dan najmanj 60 K, a pri tem nisi nikoli sit. V boljših hotelih stane hrana s stanovanjem 50 K na dan, a to je znižana cena samo za stare znance. Ob takih razmerah moramo smatrati Švico za bajno deželo. Če beremo inserate švicarskih li-

srečilo se mu je, da je ozdravil med tisoč bolniki jih 10. Strašno je bilo, kar nam je pripovedoval, ko se je vračal zvečer domov počivat; otroci so pehali z dolgimi palicami očeta po stopnicah in ga gonili kakor zapuščenega psa na cesto; matere so zvijsko metale vrv okoli vratu otrok, da so jih metale iz hiše; bratje so podili s sekirami okužene sestre pred seboj! Vse krvne vezi in sorodstva so se raztrgala, vsak je sovražil in ni zaupal svojemu bližnjemu, vsi so se poskrili v dupline in kleti, pripravljeni, da umore vsakega, ki se jim približa, bodisi oče, sin ali brat. Če je prišel okuženec na cesto, ne glede na to, če so ga vrgli iz hiše njegovi domači, ali če je iskal pomoči, le nekaj korakov je napravil, pa ga je prebodla železna pšica, izstreljena iz kakšnega okna.

Strašno življenje, podobno bivanju v grobu, je trajalo šest ali sedem dni, nato je pričelo zmrzovati in je nastala izredno stroga zima. Zima je spremenila bolezen, le malo jih je obolelo, leproziti niso več umirali, rane so se zacelile in brazgotine so odpadle.

Oblasti in škofijski kapitelj so se pričeli zbirati. Tu in tam so delali. Vračalo

se je staro življenje. Izdali so stroge, toda potrebne postave o leprozi in ukrenili so še druge ukrepe proti okuženju. Vsi, ki so oboleli na leprozi, so morali nositi povsod belo šipo; kdor je ubil leprozo, ki ni nosil bele šipe, mu je mambour ali župan izplačal nagrado; prepovedali so približati se leprozu na deset korakov; kdor je prestopil prepoved, je zapadel smrti. Okuženci niso smeli iti v cerkve in v hiše; tisti, ki je vrgel kaj na cesto ali ki je dal grizljaj kruha psu ali mački, je bil precej usmrten. Z eno besedo: nesrečni leprozi se niso smeli pokazati, če so se, so bili ubiti z mečem.

Ker je bilo med bolniki veliko revežev, jih je začetkom umrlo mnogo vsled lakote in mraza; drugi ker jim je primanjkovalo živil, so vdiral ponoči s silo v hiše pekov in trgovcev žita in so pomazali zaloge.

Iz usmiljenja in da zabrani večje razširjevanje kuge, je zapovedal škof, naj grade zunaj mesta lazarete in kužne hiše. Meščani, ki so videli v tem sredstvo, da se rešijo strašne navzočnosti leprozov, se niso bali velikih denarnih žrtev in so zgradili kmalu precej takih hiš bolnikom.

Zunaj mesta so pripravili bolnikom več hiš, kar je hitro šlo, ker so zazidali le okna in zazidali z visokim zidom za hišo velik prostor; utrdili vrata in prebili veliko luknjo z železno ograjo.

Vse leproze, ki so jih našli po prvem škofovem povelju na cesti in ki niso šli precej v lazaret, so pobili. Ni preteklo osem dni in kužne hiše so bile prenapolnjene okužencev, ki jih je prisilila lakota, da so se pokazali na cestah. Bogati leprozi so dobili z mnogim denarjem ljudi, ki so hodili za nje po jed in ki so jim jo od daleč metali.

Strašna je bila usoda zaprtih leprozov. Če so se zaprle za njimi vrata kužne hiše, se niso nikdar več odprle, kakor kadar so jih odprli novim prihajalcem. Jed so jim prinašali pritrdjeno na dolge palice; videli so, kako so planili nesrečneži napol nagi, suhih rok na njo; ječali so in jokali, da se je borilo usmiljenja srce zdravega človeka. Taka kužna hiša je bila strašen nagnusen grob živih ljudi! Kaj so trpeli obsojenci, če je kdo med njimi umrl in so bili dolžni, da z lastnimi rokami na štirikotnem dvorišču pokopljejo mrliča, ter so videli usodo, ki njih tudi kmalu čaka.

stov, se čudimo. Prvovrstni hoteli na štirikantonskem jezeru kličejo na obisk in javljajo, da stane v njih celodnevna hrana s stanovanjem vred 6 do 7 frankov. — Podobno nizke cene so pri obleki. Moderno žensko krilo iz pristne volne velja 85 do 225 frankov. Poletni plašči 75 do 100 frankov, svilnate bluze 22 frankov. Srečne dežele, ki ima v njih denar še tako veljavo.

Budimpeštanskim čevljarjem je draginja še premajhna. Iz Budimpešte poročajo: Mesto je bilo v torek dopoldne prizorišče nenavadne demonstracije. V ponedeljek so imeli mestni čevljarji shod, na katerem so sklenili, zapreti v torek vse trgovine in delavnice in ustaviti delo. Tako se je tudi zgodilo. Čevljarji, okoli tisoč jih je bilo, so se sprehajali v sklenjenih vrstah po cestah in so demonstrirali proti novi odredbi trgovinskega ministrstva, ki je nastavila za čevlje maksimalne cene 165 K! Češ, da morajo poginiti! Popoldne je sprejel trgovinski minister Szterenyi deputacijo »stavkujočih«. Omenil je, da je bila izdana naredba s privolitvijo strokovnjakov. Izjavil je, da je v interesu ljudstva, da se uvedejo primerne maksimalne cene. Državna oblast tu ne more popustiti in odredba se izvede. Če čevljarji in čevljarski trgovci ne bodo vršili do obkinitva svojih dolžnosti, bo vlada sama ukrenila vse potrebno. Minister bo izvedel odredbo, pri tem pa nikakor ne namerava uničiti malo obrt, zato odreja revizijo cen, v kolikor se zdi upravičena.

OKLIC.

Ranjeni, omamljeni od strupenih plinov in grozot vojske, premagani po vremenskih vplivih najhujše vrste je padlo mnogo tisoč naših vrljih borilcev po hrabri obrambi v roke sovražnikom, kjer so podvrženi trpljenju, ki se mu večkrat ni mogoče izogniti.

Silna volja mogočnega ljudstva je raztrgala vezi in naši z brazgotinami zaceljenih ran se vračajo vriskajoč v svobodi domov.

Toda roka v roki z neumljivimi, vačnimi človeškimi vzori se nadaljuje bratska vojska, opustošuje se blagoslovljene livade, požigajo zaloge živil, uničuje se vsaka vladna oblast, lastnina in ustanovilo se je gospodarstvo strasti.

Revnejši kot kdaj koli prej, umazani, zaviti v cunje, cape perile pokrite z mrčesi, stopajo mnogokje naši, ki se vračajo domov; a tam jih pričakuje največje razočaranje, ker naše zaloge in surovine so izčrpane že dolgo časa; vojaška uprava plepi svoja skladišča, da obleče usmiljenja vredne reveže, a s perilom ubogih mučnikov ne more preskrbeti v zadostnem obsegu.

Vojni preskrbovalni urad vojnega ministrstva, ki je posušil že toliko solza, je z dovoljenjem min. predsednika in sporazumno s trgovinskim ministrom priredil zbirko tistim, ki se vračajo domov, ki se mora zaključiti 31. julija 1918 in najprisrčnejše in najmilejše prosi vse tiste, ki morejo oddati moških srajc in spodnjih hlač, naj od svoje pogošljive lastnine odstopijo nekaj tej zbirki, ki je tudi iz zdravstvenega ozira važna.

Vojni preskrbovalni urad bo vsem tistim, ki morejo izročiti brezplačno komad

perila, povrnil za vsako srajco, ki se lahko porablja brez poprave, 12 kron, za vsake take spodnje hlače pa 8 kron in bo izročil o tem potrdilo. Ta bo obvarovala takrat, če se zgodi, da se bo moralo v namene ljudske oprave in armadne potrebščine misliti na nasilno oddajo perila, da bodo obvarovani novega nadlegovanja dvanajstih moških srajc ali spodnjih hlač, ker brezplačna izročitev enega, ali pa prodaja dveh takih kosov vojnemu preskrbovalnemu uradu varuje pred bodočo oddajo.

Del zbirke perila se bo izročil opravi ljudstva.

Da se darovi zbero in nabavijo v nakup ponujeni kosi, se ustanovi v vsakem kraju, kjer je kaka vojaška oblast, zbiralno mesto perila.

Vsak se naproša, najbližnjemu zbirališču ali orožniškemu poveljstvu z natančno označbo naslova naznani, naj pridejo po kose perila,

Odposlani činitelji se morajo izkazati z uradno potrjenim zvezkom, ki je veljaven le v dotičnem okraju.

Prijave sprejema poleg vsakega zbirališča perila tudi vsako orožniško poveljništvo.

Popolnoma upoštevajoč utrujenost v darovanju, ki sta jo povzročili dolgotrajna vojska in splošna draginja, se obrača vojni preskrbovalni urad le na milosrčnost prebivalstva, ker mora odstraniti plemeniti namen vse druge pomisleke.

Odprite torej svoja srca, svoje roke in pred vsem Vaše dlani.

Baron pl. Lukas, I. r.
general pehote.

Izdajatelj Fran Ullreich, Dunaj. — Odgovorni urednik Mihael Moškerc. — Tisk Kat. Tiskarne.

Danes ob pol 1. uri ponoči je zaspa mirno v Gospodu gospa

Antonija Škerl roj. Gostinčar

Pogreb predrage pokojnice je bil v torek, dne 11. t. m. popoldne ob pol 4. uri iz hiše šte. 43 na Opekarski cesti.

Blago pokojnico priporočamo v molitev.

Jos. Škerl, soproj.

Almice, Bojko, otroka.

Jos. Gostinčar, drž. poslanec, oče.

Kat. Gostinčar, mati.

Ivan, Maks, Vinko, bratje.

Fani, Angela, sestre.

Surbenje, garje, lišaj, hraste. Najzanesljivejše sredstvo proti temu je „**PARATOL**“ domače mazilo. Ne maže, je brez duha, torej tudi čez dan uporabno. Velik lonček K 3.50 dvojni lonček K 6. — **PARATOL-PRASEK** varuje občutljivo kožo. Skatija K 2.50. — Oboje se dobi proti predplačilu ali povzetju pri **PARATOL** delavnici lekarnarja **M. KLEIN-R** Budapešta VII-21. Rózsa-utca 21.

Pristopajte k Jugoslovan. Strokovni Zvezi!

NADOMESTILO MILA

za pranje perila, izborna peneče in prekaša vse doslej v prometu se nahajajoče izdelke. 1 zavoj, t. j. 5 kg K 12.—, 1 zavoj z 10 kg K 23.—.

Preprodajalci dobé popust pri naročbi celega zaboja z 250 kosi. **Belo mineralno milo** za čiščenje rok in finejšega perila, 1 zavoj 32 kosov K 14.—. **Nadomestek za toaletno milo** v raznih barvah, lepo dišeč, 1 zavoj 32 kosov K 18.—. **Toaletno milo** s finim vonjem, roza barve, 1 zavoj 24 velikih kosov K 18.—. Razpošilja po povzetju. Pri večjem naročilu naj se pošlje polovica zneska naprej. Najmanj se more naročiti en zavoj vsake vrste.

Izvozno podjetje M. Jünker v Zagrebu 41,
Petrinjska ulica 3, III., telefon 23-37.

Ustanov. l. 1893.

Ustanov. l. 1893.

UZAJEMNO PODPORNNO DRUŠTVO LJUBLJANI

registrirano (zadruga) z omejenim jamstvom.

Dovoljuje članom posojila proti poroštvu, zastavi življenskih polic, posestev, vrednostnih papirjev ali zaznambi na službene prejemke.

Vračajo se posojila v 7½, 15 ali 22½ letih v odsekih ali pa v poljubnih dogovorjenih obrokih.

Kdor želi posojila, naj se obrne na pisarno v Ljubljani, Kongresni trg št. 19, ki daje vsa potrebna pojasnila.

Zadruga sprejema tudi hranilne vloge in jih obrestuje po 4½/100.

Društveno lastno premoženje znaša koncem leta 1915 519.848.40 kron. Deležnikov je bilo koncem leta 1915 1924 s 15.615 deleži, ki reprezentujejo jamstvene glavnice za 6,089.850 kron.

Miši - podgane stenice - ščurki

Izdelovanje in razpošiljatev preizkuš. radikalno učinkujočega uničevaln. sredstva, za katero dohajajo vsak dan zahvalna pisma. Za podgane in miši K 5.—; za ščurke K 4.50; tinktura za stenice K 2.—; uničevalec moljev K 2.—; prašek proti mrčesom K 1.50 in K 3.—; sem spadajoči razprševalec K 1.20; tinktura proti ušem pri ljudeh K 1.20; mazilo za uši pri živini K 1.50; prašek za uši v obleki in perilu K 2.—; tinktura za bolhe pri pseih K 1.20; prašek proti ušem pri perutnini K 2.—; tinktura proti mrčesu na sadju in zelenjavi (uničev. rastlin) K 3.—. — Pošilja po povzetju Zavod za pokončevanje mrčesa

M. Jünker, Zagreb 41, Petrinjska ulica 3.

Gospodarska zveza v Ljubljani

ima v zalogi

jedilno olje, čaj, kakor tudi vse drugo specerijsko blago.

Oddaja na debelo!

Za Ljubljano in okolico je otvorila

mesnico

v semenišču v Solskem drevoredu

kakor tudi

specerijsko trgovino

na Dunajski cesti šte. 30.

Kdor pristopi kot član h „Gospodarski zvezi“, dobi izkaznico, s katero ima pravico do nakupa v mesnici in trgovini.